

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สาระสำคัญของบทนี้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการศึกษาของพระสงฆ์ในจิตตภาวันวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการศึกษาของพระสงฆ์ในจิตตภาวันวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้บริหาร ในจิตตภาวันวิทยาลัยทั้งหมดจำนวน 5 รูป
 - 1.2 อาจารย์ ในจิตตภาวันวิทยาลัยทั้งหมดจำนวน 45 รูป/คน
 - 1.3 นักศึกษาในจิตตภาวันวิทยาลัยทั้งหมดจำนวน 477 รูป
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 การสังเกต การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และการบันทึกภาพถ่าย เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ สถานแวดล้อม และสภาพการศึกษาของพระสงฆ์ในจิตตภาวันวิทยาลัย
 - 2.2 แบบสอบถามมี 2 ชุด สำหรับอาจารย์ และนักศึกษา แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการศึกษาของพระสงฆ์ในจิตตภาวันวิทยาลัย ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขตลอดจนข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของพระสงฆ์ในจิตตภาวันวิทยาลัยตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าและปลายเปิด

2.3 แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารเพื่อช่วยเสริมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของพระสงฆ์ในจิตตภาวันวิทยาลัย ลักษณะของแบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการศึกษาของพระสงฆ์ในจิตตภาวันวิทยาลัยตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้บริหาร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอต่อผู้อำนวยการจิตตภาวันวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสังเกตการบันทึกภาพถ่าย การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง และการใช้แบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการโดยการพรรณนา ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกภาพถ่ายวิเคราะห์โดยการพรรณนาตีความข้อมูลประกอบภาพ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่ามัธยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และแจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกภาพถ่ายและแบบสอบถาม มีสาระสำคัญดังนี้

สภาพแวดล้อม จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึกภาพถ่าย สภาพแวดล้อมในจิตตภาวันวิทยาลัย สรุปได้ดังนี้ คือ จิตตภาวันวิทยาลัย มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 120 ไร่ บริเวณ

ภายในวิทยาลัยประกอบไปด้วยอาคารสถานที่ต่าง ๆ อันได้แก่ อาคารเรียน โรงฝึกงาน สถานที่พักนักศึกษา บ้านพักอาจารย์-เจ้าหน้าที่ ห้องสมุด โรงครัว ห้องน้ำ-ห้องสุขา ตลอดจนศาลาต่าง ๆ นับว่า วิทยาลัยมีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ สำหรับจำนวนห้องเรียนเมื่อเทียบกับจำนวนนักศึกษานับว่ามีจำนวนเพียงพอ มีความพร้อมและสะดวกต่อการเรียนการสอน แต่ที่ค่อนข้างจะเป็นปัญหา คือ ห้องสุขา ซึ่งอยู่ในสภาพที่สกปรกขาดการดูแลรักษาความสะอาด ส่วนอุปกรณ์การเรียนพวกโต๊ะ เก้าอี้ มีจำนวนเพียงพอ แต่ที่ค่อนข้างจะเป็นปัญหาคือ ขาดสื่ออุปกรณ์ในการเรียนการสอนทางวิชาสามัญและวิชาช่าง

จำนวนประชากรทั้งหมดในจิตตภาวันมีจำนวน 646 รูป/คน เป็นพระภิกษุ จำนวน 106 สามเณรจำนวน 421 รูป อุบาสิกา (แม่ชี) จำนวน 43 รูป และฆราวาสทั้งชายและหญิงจำนวน 76 คน โดยประชากรทั้งหมดนี้เป็นผู้บริหารจำนวน 5 รูป เป็นอาจารย์จำนวน 45 รูป/คน เป็นนักศึกษาจำนวน 477 รูป เป็นเจ้าหน้าที่แผนกงานต่าง ๆ จำนวน 91 รูป/คน และเป็นญาติพี่น้องของอาจารย์-เจ้าหน้าที่ โดยเป็นผู้อาศัยอยู่ในวิทยาลัยอีกจำนวน 28 คน

พระภิกษุสามเณร ซึ่งเป็นผู้บริหาร อาจารย์-นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ตลอดจนฆราวาสที่เป็นอาจารย์ และเป็นเจ้าหน้าที่ล้วนพักอาศัยอยู่ในวิทยาลัย โดยทางวิทยาลัยจัดที่พักอาศัยให้พร้อมทั้งสวัสดิการ ด้านอาหาร การรักษายาบาล ตลอดจนสาธารณูปโภคด้านไฟฟ้า และน้ำประปา สำหรับพระภิกษุสามเณรทางวิทยาลัยยังได้จัดถวายเครื่องนุ่งห่มให้อีกด้วย

สภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ อาจารย์ และนักศึกษา จาก การวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามนั้นเป็นสามเณรมากที่สุด มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายกลุ่มพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับประถมศึกษาปีที่ 6 วุฒิการศึกษาทางธรรมนั้นมีระดับนักธรรมตรีมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายกลุ่มพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมเอก นักศึกษาส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมตรี

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ แต่เมื่อพิจารณามูลาเนาของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายกลุ่ม พบว่า อาจารย์ ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในภาคกลาง นักศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในภาคเหนือ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ บิดาและมารดาประกอบอาชีพทำนา สำหรับการประกอบอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ก่อนเข้ามาปฏิบัติงานหรือศึกษาในวิทยาลัยนั้นส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพอะไร

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นอาจารย์ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26-30 ปี โดยอาจารย์ที่เป็นพระภิกษุชั้น ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการบวชระหว่าง 7-10 พรรชามากที่สุด สำหรับนักศึกษาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-20 ปี

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นอาจารย์ส่วนใหญ่ เข้ามาปฏิบัติงานในวิทยาลัยเป็นระยะเวลา 7-10 ปี และส่วนใหญ่มีเหตุผลที่เข้ามาปฏิบัติงานในวิทยาลัยคือต้องการช่วยงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำหรับนักศึกษาส่วนใหญ่เพิ่งจะเข้ามาศึกษาในวิทยาลัยเป็นระยะเวลาต่ำกว่า 1 ปี และส่วนใหญ่มีเหตุผลที่เข้ามาศึกษาในวิทยาลัย คือเพื่อศึกษาวิชาการทางโลก นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ เมื่อสำเร็จศึกษาจากวิทยาลัย มีโครงการที่จะลาสิกขาโดยจะไปประกอบอาชีพตามที่ได้ศึกษา

สภาพการศึกษา

1. นโยบายการจัดการศึกษาของวิทยาลัย จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า พระราชธรรมภานี (กิตติวุฑฺโฒ ภิกขุ) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัย เป็นผู้วางนโยบายในการจัดการศึกษาให้กับภิกษุสามเณร นโยบายการศึกษาที่วางไว้ คือ การพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคม การส่งเสริมความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล การช่วยแก้ปัญหาให้กับสังคม โดยการให้การศึกษากับพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ทั้งทางธรรมและทางโลก ตลอดจนการมีสุขภาพอนามัยที่ดี
2. วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาของวิทยาลัย จากการสัมภาษณ์ พบว่า เมื่อพัฒนาคนให้มีความรู้ทั้งทางธรรมและทางโลก ตลอดจนการมีสุขภาพอนามัยที่ดี เพื่อสามารถออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาและบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคม โดยมีได้ต้องการให้นำความรู้ไปใช้เทียบวิทยฐานะกับทางโลก
3. การบริหารงานของวิทยาลัย จากการสัมภาษณ์พบว่า มีการบริหารงานโดยแบ่งเป็นกองและแผนกงานต่าง ๆ ซึ่งมีบุคลากรรับผิดชอบและปฏิบัติงานตามนโยบายของท่านผู้อำนวยการวิทยาลัย จากแบบสอบถามอาจารย์ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการวางแผนในงานวิทยาลัย

พบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าทางวิทยาลัยมีกำหนดขั้นตอนการวางแผนงานในวิทยาลัยอย่างชัดเจน และอาจารย์ส่วนใหญ่มีความเข้าใจระเบียบการบริหารและการปฏิบัติงานโดยเข้าใจเฉพาะหน้าที่ปฏิบัติเท่านั้น

3.1 การบริหารงานวิชาการ จากการสัมภาษณ์พบว่า มีการจัดการศึกษาแบ่งเป็น 4 คณะ ได้แก่ คณะพุทธศาสตร์ คณะภาษาไทย คณะนวัตกรรม และคณะสังฆาธิการ สำหรับคณะนวัตกรรมมีการแบ่งเป็นแผนกวิชาต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด แต่ละคณะมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เรียนแตกต่างกันไป ตามวัตถุประสงค์ของคณะนั้น ๆ หลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละคณะก็แตกต่างกันออกไปด้วย คณะพุทธศาสตร์เน้นวิชาที่เรียนมีทั้งวิชาพระพุทธศาสนา และวิชาสามัญ โดยเน้นที่วิชาพระพุทธศาสนา คณะภาษาไทยเน้นเรียนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญ แต่จะเน้นวิชาสามัญโดยเฉพาะวิชาภาษาไทย คณะนวัตกรรมเน้นให้นักศึกษาเลือกเรียนในแผนกวิชาต่าง ๆ ตามความสนใจและความถนัด วิชาที่เรียนก็เป็นวิชาทางต่าง ๆ สำหรับวิชาทางพระพุทธศาสนาให้นักศึกษาคณะนวัตกรรมทุกรูปต้องศึกษาหลักสูตรนันทกรรม ตามที่วิทยาลัยจัดสอนให้ในเวลาเย็นหลังจากเสร็จการฝึกปฏิบัติงานแล้ว ส่วนคณะสังฆาธิการเน้นเป็นรکنักศึกษาทุกรูปต้องฝึกปฏิบัติงานด้านธุรการ ปีที่สองเรียนวิชาพระพุทธศาสนา วิชาการปกครองของคณะสงฆ์ และบางครั้งก็มีวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับด้านโหราศาสตร์ด้วย

จากแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสูตรที่สอนปัจจุบันพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า หลักสูตรที่สอนปัจจุบันมีความเหมาะสม สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวิชานั้น นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาทั้งความรู้ทางธรรมและความรู้ทางโลกนั้นเหมาะสมกับความต้องการมาก วิชาความรู้ทางธรรมที่นักศึกษาส่วนใหญ่สนใจคือ วิชาพุทธประวัติ วิชาความรู้ทางโลกที่นักศึกษาส่วนใหญ่สนใจคือวิชา ไฟฟ้า สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้รับจากวิทยาลัย ไปใช้ในการพัฒนาสังคมนั้น ความรู้ทางธรรมสามารถนำไปพัฒนาสังคมด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ได้มากที่สุด ส่วนความรู้ทางโลกนั้นสามารถนำไปพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอาชีพได้มากที่สุด

ส่วนการเรียนการสอนนั้น จากการสัมภาษณ์และสังเกตพบว่า คณะพุทธศาสตร์ และคณะภาษาไทย มีการจัดชั้นเรียนและห้องเรียน โดยคณะพุทธศาสตร์มีนักศึกษาตั้งแต่ปีที่ 1 ถึงปีที่ 4 เป็นสามแฉกทั้งหมดจำนวน 75 รูป แต่ละปีมี 1 ห้องเรียน คณะภาษาไทยจัดห้องเรียนเป็น 11 ห้อง มีนักศึกษาเป็นสามแฉกจำนวน 160 รูป และอุปาสิกา (แม่ชี) จำนวน 41 รูป รวมทั้งสิ้น 201 รูป

โดยมีการจัดห้องเรียนเป็นระดับชั้น เริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คณะ
 นวกรรม ไม่มีการจัดเป็นห้องเรียน แต่เรียนโดยการฝึกปฏิบัติงานในโรงฝึกงานตามแผนวิชาต่าง ๆ
 นักศึกษาในคณะนวกรรมนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 180 รูป เป็นพระภิกษุจำนวน 21 รูป และเป็นสามเณร
 จำนวน 159 รูป นักศึกษาคณะนวกรรมส่วนใหญ่เรียนแผนกโยธา สำหรับคณะสังฆาธิการนั้น มีนักศึกษา
 เป็นพระภิกษุทั้งหมดจำนวน 21 รูป โดยนักศึกษาต้องเรียนทั้งภาคทฤษฎีในห้องเรียนและมีการฝึก
 งานเป็นภาคปฏิบัติด้วย จากการสังเกต สัมภาษณ์และแบบสอบถามพบว่า วิธีการสอนของอาจารย์
 ส่วนใหญ่เป็นแบบบรรยาย แต่เมื่อพิจารณาตามแต่ละคณะพบว่า คณะพุทธศาสตร์ และคณะภาษาไทย
 นั้น อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย คณะนวกรรมอาจารย์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบ
 ฝึกปฏิบัติ และคณะสังฆาธิการ อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบฝึกปฏิบัติเช่นกัน ความสนใจใน
 การเรียนการสอนของนักศึกษานั้น พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสนใจการเรียนปานกลาง

จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินผลการ
 เรียน พบว่า ส่วนใหญ่ใช้วิธีการประเมินผลงานที่ให้อัตรา แต่เมื่อพิจารณาผู้ตอบแบบสอบถามเป็น
 รายกลุ่มแล้ว อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการวัดและประเมินผลโดยการใช้แบบทดสอบ ส่วนนักศึกษานั้น
 มีความคิดเห็นว่าวิธีการวัดและประเมินผลส่วนใหญ่เป็นการประเมินผลงานที่ให้อัตรา และเมื่อ
 พิจารณาตามแต่ละคณะพบว่า คณะพุทธศาสตร์ คณะภาษาไทย และคณะสังฆาธิการ อาจารย์ส่วนใหญ่
 ใช้วิธีการวัดและการประเมินผลการเรียนโดยการใช้แบบทดสอบ สำหรับคณะนวกรรมนั้นวิธีการวัด
 และการประเมินผลการเรียนใช้การประเมินโดยดูจากผลงานที่ให้อัตรา

3.2 การบริหารงานบุคลากร จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ พบว่าบุคลากร
 ที่ปฏิบัติงานวิทยาลัยมีทั้งพระภิกษุ สามเณร อุบาสิกา (แม่ชี) และฆราวาส โดยปฏิบัติงานในหน้าที่
 ต่าง ๆ ผู้บริหารนั้นมีผู้อำนวยการวิทยาลัย เลขานุการ และหัวหน้าแผนก เป็นพระภิกษุทั้งหมด
 จำนวน 5 รูป ซึ่งบวชเป็นพระและปฏิบัติงานในวิทยาลัยมานาน อาจารย์ผู้สอนนั้นมีพระภิกษุจำนวน
 27 รูป สามเณรจำนวน 2 รูป และฆราวาสจำนวน 16 คน นักศึกษามีพระภิกษุจำนวน 39 รูป
 สามเณรจำนวน 397 รูป และอุบาสิกา (แม่ชี) จำนวน 41 รูป เจ้าหน้าที่แผนกต่าง ๆ
 มีพระภิกษุจำนวน 35 รูป สามเณรจำนวน 22 รูป อุบาสิกา (แม่ชี) จำนวน 2 รูป และฆราวาส
 จำนวน 32 คน

จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม พบว่า อาจารย์ผู้สอนที่เป็นภิกษุสามเณร
 นั้นเดิมเป็นนักศึกษาในวิทยาลัยและเมื่อสำเร็จการศึกษาก็ได้ช่วยปฏิบัติงานต่อไปในวิทยาลัย โดย

เป็นอาจารย์สอนในคณะและแผนกต่าง ๆ อาจารย์เหล่านี้ไม่ได้ศึกษาด้านวิชาการสอน และจิตวิทยา การสอนแต่สอนโดยความสมัครใจ เพื่อช่วยงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเพื่อตอบแทน บุญคุณวิทยาลัย นอกเหนือจากสมนาคุณปัจจัยแล้ววิทยาลัยได้จัดสวัสดิการด้านที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และการรักษาพยาบาลให้ด้วย

ส่วนอาจารย์ที่เป็นฆราวาสนั้น วิทยาลัยรับสมัครเป็นการภายในและมี การสัมภาษณ์ก่อนด้วย อาจารย์ที่สอนในคณะพุทธศาสตร์และคณะภาษาไทยนั้นต้องมีวุฒิทางวิชาครู นอกเหนือจากค่าตอบแทนการสอน (เงินเดือน) แล้ววิทยาลัยได้จัดสวัสดิการที่ที่พัก อาหาร และการรักษาพยาบาลให้ด้วย

นักศึกษาในคณะพุทธศาสตร์เป็นสามเณรทั้งหมด คณะภาษาไทยนั้นมทั้งสามเณร และอุบาสิกา (แม่ชี) โดยเป็นสามเณรมากที่สุด คณะนवरรมมีทั้งพระภิกษุและสามเณร โดยเป็น สามเณรมากที่สุด ส่วนคณะสังฆาธิการนักศึกษาเป็นพระภิกษุทั้งหมด โดยวิทยาลัยให้การอุปถัมภ์ ทั้งอุปกรณ์การเรียน ที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ตลอดจนการรักษาพยาบาล

เจ้าหน้าที่ที่เป็นพระภิกษุสามเณรนั้น เดิมเป็นนักศึกษาในวิทยาลัย และเมื่อ สำเร็จการศึกษาก็อยู่ช่วยปฏิบัติงานในวิทยาลัยต่อไป โดยเป็นเจ้าหน้าที่ช่วยปฏิบัติงานในแผนกงาน ต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจเพื่อช่วยงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเพื่อตอบแทนบุญคุณวิทยาลัย โดยวิทยาลัยในการอุปถัมภ์ ด้านที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และการรักษาพยาบาล

เจ้าหน้าที่ที่เป็นฆราวาสนั้นส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในแผนกงานต่าง ๆ มานาน แล้วมีทั้งสมัครใจและศรัทธาอยู่ช่วยงานในวิทยาลัย บางส่วนวิทยาลัยก็จ้าง โดยให้ค่าตอบแทน (เงินเดือน) ทั้งหมดนี้ วิทยาลัยได้ให้สวัสดิการด้านที่พัก อาหาร และการรักษาพยาบาล

3.3 การบริหารงบประมาณ จากการสัมภาษณ์พบว่า งบประมาณที่วิทยาลัยได้รับ นั้น มาจากมูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย และการบริจาคของประชาชนทั่วไป ทางวิทยาลัยจะมี แผนกรับบริจาค และแผนกบัญชีซึ่งเป็นแผนกในกองบัญชี-การเงิน จัดผลประโยชน์-ธุรการ โดย กองบัญชี ฯ จะจัดสรรงบประมาณ ออกเป็นค่าใช้จ่ายด้านต่าง ๆ ในวิทยาลัย ซึ่งได้แก่ ค่าใช้จ่าย ด้านการศึกษา (เงินเดือนครู, ค่าอุปกรณ์การศึกษา) ค่าใช้จ่ายเงินเดือนบุคลากรเจ้าหน้าที่ ค่า ไฟฟ้า ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ตลอดจนค่าใช้จ่ายประเภทอื่น ๆ

3.4 กิจกรรม/โครงการต่าง ๆ จากการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่านอกจาก การเรียนการสอนตามคณะต่าง ๆ แล้ว วิทยาลัยได้จัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนา

คนให้ความรู้ทั้งทางธรรมและทางโลก ส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพอนามัย และยังเป็นการทำบุญ ประโยชน์แก่สังคมด้วย จากแบบสอบถามพบว่ากิจกรรม/โครงการที่พัฒนาคนให้มีความรู้ทางธรรม มากที่สุด ได้แก่ โครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และโครงการอบรมสามเณรภาคฤดูร้อน กิจกรรม/โครงการที่พัฒนาคนให้มีความรู้ทางโลกมากที่สุดคือ โครงการอบรมพระหน่วยพัฒนาการทางจิต โดยนักศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม/โครงการดีมาก

3.5 การสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน จากการสังเกตการสัมภาษณ์และแบบสอบถามพบว่า วิทยาลัยมีความสัมพันธ์อย่างดีกับชุมชน ตลอดจนได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนทั้ง ด้านกำลังกาย และกำลังทรัพย์ด้วย นอกจากนี้วิทยาลัยยังได้รับความร่วมมือ ความช่วยเหลือจาก แหล่งต่าง ๆ ทั้งประชาชนจากที่ต่าง ๆ หน่วยงานเอกชน หน่วยงานราชการ วัดและพระสงฆ์จาก ที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ตลอดจนความร่วมมือช่วยเหลือจากต่างประเทศอีกด้วย

4. การพัฒนาสุขภาพอนามัย จากการสังเกตการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม พบว่า เดิมวิทยาลัย ได้จัดให้นักศึกษามีกิจกรรมบริหารสุขภาพร่างกาย และมีโรงพยาบาลในวิทยาลัย เพื่อให้การดูแลรักษาพยาบาล แต่ปัจจุบันไม่ได้ดำเนินการแล้ว วิทยาลัยได้ให้การศึกษานี้เพื่อส่งเสริม การพัฒนาสุขภาพอนามัย ให้แก่พระภิกษุสามเณร โดยมีการให้ความรู้วิชาสุขศึกษาและวิชาเคหะพยาบาล จากแบบสอบถามพบว่า วิทยาลัยได้จัดบริการเพื่อดูแลสุขภาพอนามัยโดยมีแผนก พยาบาล คอยปฐมพยาบาลในกรณีที่เจ็บป่วย เล็กน้อย หากเจ็บป่วยมากก็นำส่งโรงพยาบาล และทุก ๆ ปี จะมีแพทย์มาตรวจสุขภาพและทำการฉีดวัคซีนป้องกันโรค ให้กับนักศึกษาด้วย

จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสวัสดิการต่าง ๆ ที่วิทยาลัย จัดการบริการให้กับอาจารย์ และนักศึกษานั้น พบว่าส่วนที่จัดให้เหมาะสมดีแล้วมากที่สุด คือบริการด้านเครื่องนุ่งห่ม ส่วนที่ควร ปรับปรุงแก้ไขมากที่สุดคือการรักษาพยาบาล

ปัญหาการศึกษาและแนวทางแก้ไข

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน ให้มีความรู้ชั้น วิทยาลัยประสบกับปัญหาด้านขาดอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถและความ เสียสละที่จะให้ความรู้แก่พระภิกษุและสามเณรมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ปัญหาขาดสื่ออุปกรณ์การ เรียนการสอนวิชาสามัญและวิชาช่าง ปัญหาอื่น ๆ นอกจากนี้ได้แก่ ปัญหาความยากของเนื้อหาวิชา

ศาสนา ปัญหาผู้เรียนไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของวิทยาลัย ผู้เรียนขาดความอดทนและตั้งใจจริงในการศึกษาเล่าเรียน สภาพที่เป็นปัญหาน้อยที่สุด คือการขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาศาสนา สำหรับแนวทางแก้ไขตลอดจนข้อเสนอแนะนั้น จากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สรุปได้ว่า ควรเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาสามัญและวิชาชีพ โดยการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากสถาบันการศึกษาที่ผลิตครูอาจารย์ ในการพิจารณาบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถ และมีความเสียสละ รองลงมาคือ ควรเพิ่มงบประมาณด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน โดยการเพิ่มงบประมาณสนับสนุนส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนผลิตสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน และขอความร่วมมือด้านการผลิตสื่ออุปกรณ์การศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นอกจากนี้จากการสังเกตและแบบสอบถาม นักศึกษา พบว่า อาจารย์ผู้สอนควรตั้งใจและรับผิดชอบต่อการสอนให้มากขึ้นด้วย

ส่วนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาพอนามัยนั้น จากการสังเกตสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สรุปได้ว่า วิทยาลัยประสบกับปัญหานักศึกษาส่วนใหญ่เป็นโรคผิวหนังมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาขาดบุคลากร (แพทย์-พยาบาล) ในการรักษาพยาบาล ปัญหาอื่น ๆ นอกจากนี้ได้แก่ ปัญหาขาดงบประมาณในการรักษาพยาบาล ปัญหาสถานที่พักนักศึกษามีความแออัดคับแคบ สภาพที่เป็นปัญหาน้อยที่สุด คือด้านสถานที่เรียน

สำหรับแนวทางแก้ไขตลอดจนข้อเสนอแนะนั้น จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สรุปได้ว่า ควรปรับปรุงการรักษาพยาบาล โดยควรจัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้ปฏิบัติงานประจำในการรักษาพยาบาล รองลงมาคือ มีอาจารย์คอยให้ความรู้และคำแนะนำด้านการดูแลสุขภาพให้กับนักศึกษา นอกจากนี้จากการสังเกตและแบบสอบถามนักศึกษา พบว่าควรปรับปรุงด้านอาหาร และนักศึกษาควรช่วยกันรักษาความสะอาดบริเวณวิทยาลัย โดยเฉพาะความสะอาดในห้องเรียนและความสะอาดในห้องน้ำ-ห้องสุขา

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยปรากฏว่า มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

1. สภาพการศึกษาของพระสงฆ์ในจิตตภาวันวิทยาลัย

1.1 นโยบายการจัดการศึกษาของวิทยาลัย จากผลการวิจัยพบว่าจิตตภาวัน

วิทยาลัยมีนโยบายในการจัดการศึกษาคือ พัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ โดยการให้ศึกษาวิชาความรู้ และส่งเสริมการมีสุขภาพอนามัยที่ดี จะเห็นว่าจิตตภาวันวิทยาลัยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ การที่บุคคลจะมีคุณภาพนั้น ควรเป็นผู้มีความรู้ มีศีลธรรม และมีสุขภาพอนามัยที่ดี จิตตภาวันวิทยาลัย จึงได้จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลดังกล่าวให้สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นการพัฒนาสังคมไปพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดเห็นของ สุวรรณ รื่นยศ ซึ่งให้การสนับสนุนว่า การพัฒนาสังคมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการสร้างคนให้มีความรู้ ให้มีศีลธรรม วัฒนธรรม และมีสุขภาพอนามัยดี เพื่อจะได้สามารถช่วยตนเองและรู้จักดำรงชีวิตอย่างมีความสุข¹

นโยบายของวิทยาลัยมุ่งให้การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา² นี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี สุวรรณแสง ซึ่งพบว่า นโยบายในการจัดการศึกษาของพระสงฆ์มีความมุ่งหมายเพื่อให้ศึกษาพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะรักษาและเผยแผ่ของพระพุทธศาสนา เป็นการเสริมสร้างความสงบและสันติสุขให้แก่ปวงชน² แสดงว่า จิตตภาวันวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการศึกษาพระพุทธศาสนา เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้สามารถเผยแผ่และสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาของวิทยาลัย จากผลการวิจัยพบว่า จิตตภาวันวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้ทั้งทางธรรมและทางโลก ตลอดจนการมีสุขภาพอนามัยที่ดี เพื่อสามารถออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาและบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม จะเห็นว่า จิตตภาวันวิทยาลัย ให้ความสำคัญต่อการศึกษาทั้งวิชาความรู้ทางธรรมและทางโลก เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป การที่พระสงฆ์จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาและบำเพ็ญประโยชน์ให้กับสังคมนั้น พระสงฆ์ควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจทั้งทางพระพุทธศาสนาและสังคมทุก ๆ ด้านด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัส เกิดปรายงค์ ซึ่งพบว่าควรจะได้มีการปรับปรุงการศึกษาของพระสงฆ์ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันกับวิชาสามัญทางโลก จะได้

¹สุวรรณ รื่นยศ, "การพัฒนาสังคม," วารสารธรรมศาสตร์ 1 (กันยายน) : 9.

²สุมาลี สุวรรณแสง, "ระบบบริหารการศึกษาฝ่ายสงฆ์ในพระพุทธศาสนาในประเทศไทย"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้าทศดย๋อ.

มีความรู้ความสามารถ รู้เท่าทันกับเหตุการณ์ในสังคมปัจจุบัน³

วิทยาลัยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบุคลากรขึ้นมาปฏิบัติศาสนกิจ มีจัดการศึกษาเพื่อให้นำความรู้ไปใช้เกี่ยวกับวิถีฐานะกับทางโลก แสดงว่าวิทยาลัยมีได้ต้องการให้รัฐรับรองการศึกษาของวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของวิทยาลัยที่ให้การศึกษากลับวิชาความรู้ทางธรรม และวิชาความรู้ทางโลก เพื่อส่งเสริมความถนัดของแต่ละบุคคล และเป็นการพัฒนาบุคลากรตามความต้องการของสังคม (วัดในชนบท) ที่ต้องการพระที่มีความรู้ความชำนาญ ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านศาสนา และด้านวิชาความรู้ทางช่าง แม้ว่าทางวิทยาลัยจะเล็งเห็นว่าการให้การศึกษาวินัยความรู้ทางโลกนี้ จะเป็นเครื่องเร้าให้มีผู้เข้ามาศึกษาเพื่อหาผลประโยชน์จากการเรียนทางโลกมากกว่า แต่ถ้ามาวิเคราะห์ให้ถี่ถ้วนว่าผลการศึกษาในทางโลกจะตกอยู่กับใคร จะตกอยู่กับคนไทยซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์มิใช่หรือ เมื่อบุคคลที่ได้รับการศึกษาจากจิตตภาวันวิทยาลัย บุคคลเหล่านี้ได้รับความรู้ทางธรรมและทางโลก แม้จะลาสิกขาออกไปก็เป็นทรัพยากรของประเทศที่มีคุณภาพทั้งทางด้านความรู้และจิตใจ แสดงว่าวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาของจิตตภาวันวิทยาลัยนั้น มุ่งพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของรณกิจ มุมอ่อน ซึ่งให้การสนับสนุนว่า การศึกษานับเป็นการพัฒนาคนโดยแท้ จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาไม่ว่าของชาติใดสมัยใดย่อมมุ่งจะให้บุคคลในสังคมมีสมรรถภาพที่ดี สามารถที่จะทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมนั้น ได้อย่างดีที่สุดในที่สุด⁴

การให้การศึกษากลับพระภิกษุสามเณร ให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม การส่งเสริมความถนัดของแต่ละบุคคล และการผลิตพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความชำนาญในด้านต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของวัดต่าง ๆ นั้น แสดงว่า จิตตภาวันวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา เพื่อผลิตพระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ความชำนาญ นอกจากเพื่อการปฏิบัติศาสนกิจแล้ว ยังมุ่งให้พระภิกษุสามเณรเหล่านี้ไปบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมด้วย เนื่องจากพระสงฆ์มีบทบาท

³ มีนัส เกิดปรางค์, "พัฒนาของการมหาวิทยาลัยสงฆ์ในสังคมไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้าบทคัดย่อ.

⁴ รณกิจ มุมอ่อน, "การศึกษากับการพัฒนาชุมชน" วารสารพัฒนาชุมชน (ม.ป.ป.) : 71.

ต่อการพัฒนาสังคมมาก โดยเฉพาะในชนบท วัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางของชุมชน ประชาชนให้ความเคารพศรัทธาในพระสงฆ์ การเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนนั้น พระสงฆ์จึงควรปรับปรุงบทบาทของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจียมพงษ์ วงศ์ธรรม ซึ่งพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในด้านการพัฒนาสังคมหลายด้าน โดยมีส่วนช่วยให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งทางโลกและทางธรรม การเผยแผ่ธรรมะ การส่งเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่พระสงฆ์พึงกระทำได้ และพระสงฆ์ควรพยายามปรับปรุงบทบาทเดิมของตนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยการพัฒนาด้านเองทางการศึกษาให้สูงขึ้น นอกเหนือจากการมีศีลธรรมและสมาธิ พระสงฆ์สามารถนำสิ่งเหล่านี้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ตลอดจนการส่งเคราะห์ช่วยเหลือต่าง ๆ ⁵

1.3 การบริหารงานของวิทยาลัย จากผลการวิจัยพบว่า จิตตภาวันวิทยาลัยเป็นงานของมูลนิธิอิทธิธรรมมหาชาติวิทยาลัย ตั้งขึ้นตามตราสารของมูลนิธิฯ ไม่ได้ขึ้นตรงกับมหาเถรสมาคม เพราะในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ไม่มีระเบียบจัดตั้ง การบริหารงานต่าง ๆ ของวิทยาลัยใช้หลักของ "ธรรมาธิปไตย" คือการควบคุมกันเองภายในวิทยาลัย และอยู่ภายใต้การสังเกตการณ์ของผู้อำนวยการวิทยาลัย การจัดองค์การของวิทยาลัย ได้จัดแบ่งสายงานออกเป็น 7 กอง แต่ละกองประกอบด้วยแผนกต่าง ๆ รวม 40 แผนก จะเห็นว่า การบริหารงานในวิทยาลัยมีลักษณะรวมอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง อันอาจเป็นสาเหตุให้การบริหารงานในวิทยาลัยขาดความคล่องตัว

ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรการเรียนการสอนของแต่ละคณะนั้นแตกต่างกัน เช่นคณะพุทธศาสตร์นั้น วิชาที่เรียนมีทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญ แต่จะเน้นที่วิชาทางพระพุทธศาสนา คณะภาษาไทยนั้นเรียนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญ แต่จะเน้นที่วิชาสามัญโดยเฉพาะวิชาภาษาไทย คณะนวัตกรรมนั้นให้นักศึกษาเลือกเรียนในแผนกวิชาต่าง ๆ ตามความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล วิชาที่เรียนก็ได้แก่วิชา

⁵ เจียมพงษ์ วงศ์ธรรม, " บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519), หน้าที่คัดย่อ.

งานช่างต่าง ๆ สำหรับวิชาทางพระพุทธศาสนานั้น นักศึกษาคณะนवरธรรมทั้งหมดต้องศึกษาหลักสูตร
นักรธรรม ตามที่วิทยาลัยจัดสอนให้ในเวลาเย็นหลังจากเสร็จการฝึกปฏิบัติงานแล้ว ส่วนคณะสังฆาธิการ
นั้น ปีแรกนักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติงานด้านธุรการ ปีที่สอง เรียนวิชาพระพุทธศาสนาวิชาการปกครอง
คณะสงฆ์ และบางครั้งก็มีวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับด้านโหราศาสตร์ด้วย

ความคิดเห็นของอาจารย์ และนักศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรเนื้อหาวิชานั้น
ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าหลักสูตรเนื้อหาวิชามีความเหมาะสมและตรงกับความต้องการมาก แสดง
ว่าวิทยาลัยได้จัดหลักสูตร เนื้อหาวิชาในการเรียนการสอนของแต่ละคณะเหมาะสมและตรงกับความต้องการ
ของผู้เรียน ประเด็นที่น่าสนใจคือหลักสูตรการเรียนการสอนในคณะนवरธรรม ซึ่งกำหนด
ให้นักศึกษาใหม่ทั้งหมดต้องศึกษาวิชาการก่อสร้าง เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับงานก่อสร้าง สามารถ
ซ่อมแซมดูแลพัฒนาวัดได้ เมื่อชั้นปีที่สองจึงให้นักศึกษาเลือกเรียนในแผนกวิชาต่าง ๆ ตาม
ความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล การเรียนการสอนในคณะนवरธรรมนี้ส่วนใหญ่เป็นการ
เรียนโดยการฝึกปฏิบัติงาน ที่ให้เกิดความรู้ความชำนาญในงานเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี จนกระทั่ง
วิทยาลัยอาชีวศึกษาบางแห่งให้ความสนใจ มาดูการเรียนการสอนในคณะนवरธรรมที่จัดที่วิทยาลัย^๖

ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้รับจากวิทยาลัย ไปใช้ในการ
การพัฒนาสังคม พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าความรู้ทางธรรมสามารถนำไปพัฒนา
สังคมด้านศีลธรรมและวัฒนธรรมได้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สwana พรพัฒน์กุล ซึ่ง
พบว่า ร้อยละ 69 ของกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์จากการเรียนการสอนที่ได้รับ
ว่า สามารถนำไปใช้ในการแนะทางธรรม แก่ผู้มีความทุกข์ ช่วยพัฒนาสังคมและชุมชน ช่วยรักษา
โรคร้ายไข้เจ็บ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือผู้อื่น อันเป็นการบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม^๗

ด้านการบริหารงานบุคลากร จากผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานใน
จิตตภาวันวิทยาลัยนั้น มีทั้งพระภิกษุ สามเณร อุบาสิกา (แม่ชี) และฆราวาส โดยปฏิบัติงานใน

^๖สัมภาษณ์ พระราชธรรมภาณี (กิตติวุฑโฒ ภิกขุ), ผู้อำนวยการจิตตภาวันวิทยาลัย,
12 สิงหาคม 2532.

^๗Swana พรพัฒน์กุล, "การศึกษาและการดำรงสมณเพศของสงฆ์ไทย" รายงานการวิจัย
ฉบับที่ 4 (ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2524), หน้า 5/6.

หน้าที่ต่าง ๆ ผู้บริหารนั้นมีผู้อำนวยการวิทยาลัย เลขานุการ และหัวหน้าแผนกงานซึ่งเป็นพระภิกษุทั้งหมดที่บวชเป็นพระและปฏิบัติงานในวิทยาลัยมานาน อาจารย์ผู้สอนนั้นมีทั้งพระภิกษุสามเณรและฆราวาส เจ้าหน้าที่แผนกงานต่าง ๆ มีทั้งพระภิกษุ สามเณร อุบาสิกา (แม่ชี) และฆราวาส อาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่เป็นพระภิกษุสามเณรนั้นเดิมเป็นนักศึกษาในวิทยาลัย และเมื่อสำเร็จการศึกษาก็ได้ช่วยปฏิบัติงานในวิทยาลัยด้วยความสมัครใจเพื่อช่วยงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเพื่อตอบแทนบุญคุณแก่วิทยาลัย จะเห็นว่าวิทยาลัยยังขาดแคลนบุคลากรที่จะช่วยปฏิบัติงานในวิทยาลัย โดยเฉพาะอาจารย์ทางวิชาช่าง ซึ่งอาจเนื่องมาจากเงินเดือน ค่าตอบแทน ซึ่งค่อนข้างน้อย นอกจากนี้การปฏิบัติงานในวิทยาลัยยังต้องการความเสียสละและการอุทิศตนเพื่อช่วยงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ด้านงบประมาณของวิทยาลัย จากผลการวิจัยพบว่า งบประมาณของจิตตภาวันวิทยาลัย มาจากมูลนิธิอริยธรรมมหาชาติวิทยาลัย และการบริจาคของประชาชนทั่วไป ทางวิทยาลัยจะมีแผนกรับบริจาค และแผนกบัญชีซึ่งเป็นแผนกในกองบัญชี-การเงิน จัดผลประโยชน์ธุรการ โดยกองบัญชีฯ จะจัดสรรงบประมาณออกเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในวิทยาลัย ซึ่งได้แก่ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา (เงินเดือนครู, อุปกรณ์การศึกษา) ค่าใช้จ่ายเงินเดือนบุคลากรเจ้าหน้าที่ ค่าไฟฟ้า ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ตลอดจนค่าใช้จ่ายจิปาถะอื่น ๆ แสดงว่า วิทยาลัยมีการค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก และการที่วิทยาลัยบริหารงานโดยงบประมาณซึ่งมาจากมูลนิธิอริยธรรมมหาชาติวิทยาลัยและการบริจาคของประชาชนทั่วไปเท่านั้น อาจเป็นสาเหตุให้วิทยาลัยประสบกับปัญหาด้านงบประมาณ บางครั้งหากงบประมาณมีน้อย ก็ต้องหาวิธีที่จะช่วยในการประหยัดค่าใช้จ่าย เช่น ประหยัดการใช้ไฟฟ้า และประหยัดค่าอาหาร เป็นต้น

กิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ของวิทยาลัย จากผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยได้จัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคนใหม่ความรู้ทั้งทางธรรมและทางโลก เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นการบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมด้วย ประเด็นที่น่าสนใจได้แก่

- โครงการอบรมพระหน่วยพัฒนาการทางจิต เป็นโครงการที่ให้ความรู้ในทางพระพุทธศาสนา และมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การบริหาร การปกครอง

และวัฒนธรรม ช่วยให้มีพระภิกษุสามเณรจากทั่วประเทศที่เข้าอบรม มีสมรรถภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นผู้นำทางจิตใจแก่ประชาชน

- โครงการโรงสีข้าวช่วยชาวนา เดิมเรียกว่า โครงการธนาคารข้าว เป็นโครงการจัดตั้งโรงสีตามท้องถิ่นต่าง ๆ ให้ชาวนาเก็บรักษาข้าวเปลือก หรือสามารถสีข้าวเก็บไว้บริโภคเอง หรือจำหน่ายเองโดยไม่ต้องเร่งรีบขายข้าวเปลือกให้กับพ่อค้าโรงสีต่าง ๆ วิทยาลัยได้ดำเนินโครงการนี้โดยการผลิตเครื่องสีข้าวนำไปแจกจำหน่ายให้กับท้องถิ่นที่มีการปลูกข้าวจำนวนมาก โดยติดตั้งเครื่องสีข้าวไว้ในวัด ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนให้ชาวนานำข้าวเปลือกมาสีโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เป็นการตัดปัญหาด้านพ่อค้าคนกลางและช่วยเหลือชาวนา

- โครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเผยแผ่ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ชरรมะให้กับประชาชนทั่วไป โดยเผยแผ่ทางสถานีวิทยุยานเกราะ หนังสือวารสารข้อฟ้า และหน่วยฉายภาพยนตร์เคลื่อนที่ของวิทยาลัย

- โครงการส่งพระภิกษุสามเณรออกไปบำเพ็ญประโยชน์ในช่วงปิดภาคการศึกษา โดยการออกไปก่อสร้าง ซ่อมแซม โรงเรียน สถานือนามัย หอประชุม ศูนย์พัฒนาเด็กและอื่น ๆ เป็นการบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม

การดำเนินกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ของจิตตภาวันวิทยาลัยนี้ แสดงว่าจิตตภาวันวิทยาลัยมีบทบาทต่อสังคม ด้านการให้ความรู้ทางธรรมและทางโลก เพื่อพัฒนาคนใหม่ ความรู้มีคุณภาพเพื่อไปปฏิบัติศาสนกิจและบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสายทิพย์ จิตตมาศ ซึ่งพบว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง มีบทบาทต่อสังคมไทยหลายประการคือ มีบทบาทในการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ให้มีความรู้ทั้งในศาสนาและวิชาการสมัยใหม่ และมหาวิทยาลัยสงฆ์ยังได้จัดหลักสูตรให้พระภิกษุออกไปปฏิบัติศาสนกิจในการพัฒนาชนบทโดยการพัฒนาวัด พัฒนาหมู่บ้าน พัฒนาจิตใจและพัฒนาสติปัญญา รวมทั้งการศึกษาตลอดจนการให้การบริการและการสังเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน^๑

^๑สายทิพย์ จิตตมาศ, "บทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2526), หน้าบทคัดย่อ.

ด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนนั้น จากผลการวิจัยพบว่า จิตตภาวันวิทยาลัย มีความสัมพันธ์อย่างดีกับชุมชนตลอดจนได้รับความร่วมมือจากชุมชน นอกจากนี้วิทยาลัยยังได้รับความร่วมมือ ช่วยเหลือทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานเอกชน หน่วยงานราชการ วัดและพระสงฆ์จากที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ตลอดจนความร่วมมือช่วยเหลือจากต่างประเทศอีกด้วย

1.4 การพัฒนาสุขภาพอนามัย จากผลการวิจัยพบว่า เดิมวิทยาลัย ได้จัดให้มีกิจกรรมการบริหารสุขภาพร่างกายสำหรับนักศึกษา และมีโรงพยาบาลในวิทยาลัย เพื่อให้การดูแลสุขภาพพยาบาล แต่ปัจจุบันไม่ได้ดำเนินการแล้ว วิทยาลัย ได้ให้การศึกษาศึกษาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพอนามัยให้แก่พระภิกษุสามเณร โดยมีการให้ความรู้วิชาสุขศึกษา และวิชาเคหพยาบาล นอกจากนี้ ได้จัดบริการเพื่อดูแลสุขภาพอนามัย โดยมีแผนกพยาบาลคอยปฐมพยาบาลในกรณีที่เจ็บป่วยเล็กน้อย หากเจ็บป่วยมากก็นำส่งโรงพยาบาล ทุก ๆ ปี จะมีแพทย์มาตรวจสุขภาพและทำการฉีดวัคซีนป้องกันโรคให้กับนักศึกษาด้วย จะเห็นว่า จิตตภาวันวิทยาลัยให้ความสำคัญต่อสุขภาพอนามัยของนักศึกษา การพัฒนาคนใหม่คุณภาพนั้น นอกจากให้การศึกษาศึกษาแล้ว ยังต้องส่งเสริมบุคคลให้มีความสุขอนามัยที่ดีด้วย¹⁰

2. ปัญหาการศึกษาและแนวทางแก้ไข

จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนใหม่มีความรู้เห็น วิทยาลัยประสบกับปัญหาด้านขาดอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถและความเสียสละที่จะให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณรมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาลัยยังขาดบุคลากรช่วยปฏิบัติงาน พระภิกษุบางรูปนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่สอนแล้ว ยังมีงานอื่น ๆ ที่ต้องปฏิบัติด้วย พระภิกษุบางรูปก็ต้องรับผิดชอบงานหลาย ๆ ด้าน เรื่องการลาสิกขา ก็อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วิทยาลัยขาดบุคลากรช่วยปฏิบัติงาน สำหรับพระภิกษุสามเณร เรื่องเงินเดือน ค่าตอบแทนซึ่งค่อนข้างน้อย ประกอบกับบุคคลที่จะเข้ามาปฏิบัติงานในวิทยาลัยต้องมีความเสียสละ อุทิศตนเพื่อช่วยงานด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ค่อนข้างยาก สิ่งเหล่านี้ อาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้วิทยาลัยขาดอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถและความเสียสละ ที่จะให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณร สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาขาดอาจารย์ผู้สอนนี้

¹⁰ สัมภาษณ์ พระราชธรรมภานี (กิตติวุฑโฒ ภิกขุ), ผู้อำนวยการจิตตภาวันวิทยาลัย,

จากผลการวิจัยพบว่า ควรเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาสามัญและวิชาช่าง โดยการขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาที่ผลิตครู อาจารย์ ในการพิจารณาเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีความเสียสละ เข้ามาสอนให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณร

นอกจากนี้วิทยาลัยยังประสบปัญหาขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาสามัญ และวิชาช่าง ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจาก งบประมาณของวิทยาลัยมีจำกัด งบประมาณของวิทยาลัยนั้นได้มาจากศรัทธาการบริจาคของประชาชน ไม่ได้ขอจากรัฐ ประกอบกับวิทยาลัยในการอุปถัมภ์นักศึกษาทั้งหมด งบประมาณของวิทยาลัยต้องใช้จ่ายหลายด้าน เหล่านี้ อาจเป็นสาเหตุให้ขาดงบประมาณในการผลิตสื่ออุปกรณ์ และสาเหตุอีกประการอาจเนื่องมาจากอาจารย์ผู้สอนไม่ให้ความสนใจ ขาดความรู้ในการผลิตสื่ออุปกรณ์ อาจารย์ผู้สอนบางท่านก็สอนไปวัน ๆ ไม่มีความกระตือรือร้นไม่มีการเตรียมการสอน ส่วนใหญ่สอนโดยการบรรยาย ไม่สนใจที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนโดยผลิตสื่ออุปกรณ์บางอย่างที่อาจผลิตได้เองขึ้นมาใช้ในการเรียนการสอน สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนนี้ จากผลการวิจัยพบว่า นอกจากการเพิ่มงบประมาณด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนแล้ว ทางวิทยาลัยน่าจะส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์ผู้สอนผลิตสื่ออุปกรณ์บางอย่างขึ้นมาใช้เอง หรือขอความร่วมมือด้านการผลิตสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนควรตั้งใจ และรับผิดชอบต่อการสอนให้มากขึ้นด้วย

สำหรับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาพอนามัยนั้น จากผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยประสบกับปัญหาสุขภาพส่วนใหญ่เป็นโรคผิวหนังมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินดาภา สายัณห์วิภิสิต และคณะ ที่พบว่า สามเณรในจิตตภาวันส่วนใหญ่ อยู่ในวัยรุ่น มีความสมบูรณ์ปานกลาง มีโรคผิวหนังมาก¹¹ ซึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจาก นักศึกษาไม่สนใจในการรักษาความสะอาดของร่างกาย และเครื่องใช้ ประกอบกับไม่มีบุคลากรคอยให้ความรู้คำแนะนำด้านการดูแลสุขภาพให้กับนักศึกษา แนวทางแก้ไขนั้น จากผลการวิจัยพบว่า ควรปรับปรุงการรักษาพยาบาล โดยควรจัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้ปฏิบัติงานประจำในการรักษาพยาบาล มีอาจารย์คอยให้ความรู้คำแนะนำด้านการดูแลสุขภาพให้กับนักศึกษา นักศึกษาควรช่วยกันรักษาความสะอาดร่างกาย เครื่องใช้ ตลอดจนรักษาความสะอาดบริเวณวิทยาลัยด้วย

¹¹จินดาภา สายัณห์วิภิสิต และคณะ, "สามเณรจิตตภาวัน" รายงานการสำรวจสุขภาพกรกฎาคม - ตุลาคม 2515 (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2515), หน้า 9.

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากผลงานวิจัยพบว่า การเรียนการสอนวิชาสามัญและวิชาช่างนั้น มีจำนวนสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ ทางวิทยาลัยควรจะติดต่อขอความร่วมมือช่วยเหลือด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งรัฐและเอกชน หรือส่งบุคลากรของวิทยาลัยไปอบรมเกี่ยวกับผลิตสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน
2. จากผลการวิจัยพบว่า ห้องน้ำ-ห้องสุขา มีสภาพชำรุดทรุดโทรม และค่อนข้างสกปรก วิทยาลัยควรให้ความสำคัญ และปรับปรุงแก้ไข โดยการอบรมให้ความรู้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาด และนักศึกษาควรช่วยกันรักษาความสะอาดด้วย
3. จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารในวิทยาลัยมีลักษณะรวมอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง ทำให้การบริหารงานขาดความคล่อง ผู้บริหารควรกระจายอำนาจการบริหารงาน โดยให้บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการบริหารงานมากขึ้น ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรเจ้าหน้าที่แสดงความคิดเห็น การรับฟังและนำข้อคิดเห็นจากบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ มาปรับปรุง การบริหารงานของวิทยาลัย
4. ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนในคณะพุทธศาสตร์ และภาษาไทยนั้น อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย นักศึกษาให้ความสนใจการเรียนปานกลาง อาจารย์ผู้สอนควรใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีต่อการเรียนการสอน ตลอดจนให้ความสนใจเอาใจใส่รับผิดชอบการสอนให้มากขึ้นด้วย
5. ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยประสบปัญหา ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความเสียสละในการให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณร ผู้บริหารควรเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ โดยการขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาที่ผลิตครูอาจารย์ในการช่วยพิจารณาคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ
6. จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรคผิวหนังกันมาก ประกอบกับวิทยาลัยขาดบุคลากรที่มีความรู้และรับผิดชอบโดยตรงในการดูแลรักษาพยาบาล วิทยาลัยควรปรับปรุงโดยการจัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ให้รับผิดชอบหน้าที่โดยตรงในการดูแลรักษาพยาบาล และอาจารย์ผู้สอนควรหมั่นให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับดูแลรักษาสุขภาพอนามัยให้กับนักศึกษาด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของพระสงฆ์เพื่อพัฒนาสังคม
2. ควรมีการวิจัย สภาพและปัญหาการศึกษาของพระสงฆ์ในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ

เพื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยฉบับนี้

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย